

AVTOMOBIL TRANSPORTINING AHAMIYATI

S.Saparbaeva

G.Embergenova

№1 sonli kasb-hunar maktabi o'qituvchilari

Annotatsiya: *Mazkur aqolada yuklarini tashish xo'jalik ichida va xo'jalik tashqarisida tashish bo'yicha farqlanishi, xo'jalik ichida tashish odatda xo'jalik tashkilotiga qarashli transport vositalarida amalga oshirilganligi ko'rsatib o'tilgan.*

Kalit so'zlar: *Transport jahon moddiy ishlab chiqarish tarmoqlari, Mamlakatimizning ichki transport tizimi, zamonaviy transport.*

Transport sanoat va qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishidagi yetkazib beruvchi bo'g'in sifatida rivojlanmoqda. Chunki yuk tashish va yuk oqimlarining hajmi, xalq xo'jaligining barcha tarmoqlarida ishlab chiqariladigan mahsulotlar miqdori, ularni ishlab chiqarish va iste'mol qilish punktlariga, respublika xududining har qanday joylariga, mavjud yo'llar orqali yetkazilib berilishi transportning rivojlanishiga bog'liq. SHuningdek, transport ishlab chiqariladigan mahsulotlar strukturasi va hajmiga bog'liq holda tovar aylanmasini tezlashtirish, bozor iqtisodiyotini jadallashtirishda juda katta ahamiyat kasb etadi. Mamlakatimizning ichki transport tizimi xalq xo'jaligida muhim ahamiyat kasb etib, mahsulotlar ishlab chiqarish jarayonini davom ettiruvchi, nihoyasiga yetkazuvchi, ya'ni yukni iste'molchiga yetkazuvchi sohaga aylangan. Mamlakatimizning ichki transport tizimi xalq xo'jaligida muhim ahamiyat kasb etib, mahsulotlar ishlab chiqarish jarayonini davom ettiruvchi, nihoyasiga yetkazuvchi, ya'ni yukni iste'molchiga yetkazuvchi sohaga aylangan.

Transport jahon moddiy ishlab chiqarish tarmoqlarining uchinchi muhim hisoblanadi. U sanoat va qishloq xo'jaligi tarmoqlaridan farqli ravishda biron-bir mahsulot ishlab chiqarishning rivojlanishida juda katta o'rin tutadi. Bu sohani yanada rivojlanishi uchun O'zbekiston Respublikasining «Ta'lim to'g'risida»gi qonuni, «Kadrlar tayyorlash milliy dasturi», Qishloq xo'jaligini rivojlantirish sohasidagi qonunlar, Prezident farmonlari va Vazirlar maxkamasining qarorlari Respublika qishloq va suv xo'jaligi uchun yuqori malakali kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish, har tomonlama yetuk kadrlar tayyorlashni taqozo etmoqda. SHu maqsadda tayyorlanadigan kadrlar transport ishlari samaradorligini oshirish, qishloq xo'jaligi yuklarini tashishni tashkil etish; transport tashkilotlari faoliyatini tahlil qilish va ishlab chiqarish samaradorligini oshirish; traktor va avtomobil transport vositalarini qishloq va suv xo'jaligidagi tutgan o'rnini; transport vositalarini suv va qishloq xo'jaligi ishlariga jalb qilish va ularni yuklarning xususiyatlari bo'yicha tanlash usullarini; transport ishlarini tashkil etish, maqbul harakat marshrutlarini ishlab chiqish va taqsimlashni bevosita amalga oshirish malakasiga ega bo'lishlari kerak.

O'zbekiston iqtisodiyotida avtomobil transporti ham muhim ro'l o'ynaydi. Xozirgi kunda xalq xo'jaligining biron bir tarmog'i yo'qki, u yerda transport qo'llanilmasa. Avtomobil transportining muhimligi va istiqboli nisbatan qisqa masofalarga yuklarni tez yetkazishi va yuqori manyoverchanligi bilan o'z ifodasini topadi. Avtomobil transporti

yuklarni «eshikdan eshikkacha» prinsipi asosida yetkazib beradi. Transport turlari bo'lmagan tumanlar va aholi yashaydigan punktlarda avtotransport yagona aholini extiyojini qondiradigan transport turi bo'lib xizmat qiladi.

Yuklarini tashish xo'jalik ichida va xo'jalik tashqarisida tashish bo'yicha farqlanadi. Xo'jalik ichida tashish odatda qishloq xo'jalik tashkilotiga qarashli transport vositalarida amalga oshiriladi. Xo'jalik tashqarisidagi tashish odatda maxsus avtoxo'jaliklar tomonidan amalga oshiriladi. Qishloq xo'jaligi yuklarini tashish qator xususiyatlarga ega bo'ladi, ya'ni: hosilni yig'ib olishning mavsumiyliigi, tashiladigan yuk oqimi va hajmining o'zgaruvchanligi, hosilning o'rib-yig'ishtirib olish davrining qisqaligi, pishish davrining notekisligi, tuproq-iqlim sharoitning o'zgaruvchanligi, hosildorlikning bir xil emasligi, transport vositalarining yuk ko'tara olish qobiliyatidan to'la foydalana olinmasligi, yo'l sharoitining yomonligi, hosil hajm og'irligining pastligi, transport vositalarining og'ir sharoitda ishlashi va boshqalar.

Qishloq xo'jalik yuklarini tashishni tashkil etish o'ta murakkab hisoblanadi. Yuk tashish hajmi, yuk oqimlari yo'nalishlari va transport vositalarining rivoji xalq xo'jaligining barcha tarmoqlarida ishlab chiqariladigan mahsulotlar miqdori, ularni ishlab chiqarish va iste'mol qilish punktlarining respublika hududida qanday joylashganligiga, mavjud yo'llarning o'tkazish qobiliyati, mahsulotlar ishlab chiqarish hajmiga va ularning qayerda joylashganligiga bog'liq. Transportning yaxshi ishlashini belgilovchi muhim omillardan biri uning yuk tashish muntazamligi hisoblanadi. Shuning uchun qishloq xo'jaligi yuklarini tashishda kerakli yuk avtomobillarini ishlatilishini rejalashtirish yuklarni tashish notekisligini hamda avtomobillardan unumli foydalanish imkonini yaratadi. Shuning uchun yuklarni tashishni rejalashtirayotganda avtomobil transportining yuk ko'taruvchanligi, manevrchanligi va ortib-tushirish ishlariga qulayligi kabi parametrlarini hisobga olish kerak.

Yuqoridagilar asosida xulosa qilish mumkinki, transport har qanday ijtimoiy hayotning zarur vositasi hisoblanadi. Transport asosan xalq xo'jaligining Tovar mahsulot ishlab chiqarish jarayonini davom ettirib, uni nihoyasiga ya'ni iste'mol doirasigacha etkazuvchi sohasidir. Demak transportning umumjamiyat ishlab chiqarishdagi asosiy vazifasi sanoat, qishloq xo'jalik va transportni o'zaro birlashtirishdan iboratdir. Bir tomondan, tashish hajmi, yuk oqimlari yo'nalishlari va transport texnikasi vositalarining rivoji xalq xo'jaligi tarmoqlarida ishlab chiqaradigan mahsulotlar miqdori, ularni ishlab chiqarish va iste'mol qilish punktlarining

Respublika xududida qanday joylashganligiga, ikkinchi tomondan, mavjud yo'llarning o'tkaza olish qobiliyati, mahsulotlar ishlab chiqarish hajmi va ularning qaerda joylashganligiga bog'liqdir. SHuningdek, transport ishlab chiqarish sohasining ulkan iste'molchisi bo'lib uning ishlab chiqargan mahsulotlari strukturasi va hajmiga o'tkaziladigan ta'siri kattadir. Transportning yaxshi ishlashini belgilovchi muhim omillardan biri uning yuk tashish muntazamligi hisoblanadi. Zarur mahsulot, xom ashyo, ehtiyot qismlar va yonilg'i-moylash mahsulotlari yo'llarning o'z vaqtida va muntazam ta'millanganidagina, ularning bazalar hamda omborlardagi zaxirasi yetarli miqdorda bo'lishini ta'minlashi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI:

1. Azizov Q.X. Harakat xavfsizligini tashkil etish asoslari - T., «Fan va texnologiya», 2009.
2. E. Karimov “Avtotransport vositalarida yuk tashish va avtotransport logistikasi” Toshkent-2013.